

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1941.

Första kammaren.

Nr 6.

Lördagen den 1 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 18, angående överlåtelse på Växjö stad av Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätt till läroverksbyggnaden i Växjö;

nr 31, angående översten i Hallands regemente, överstelöjtnanten vid regementet N. G. K. Bildts tjänstepensionsförmåner;

nr 32, angående delaktighet i statens pensionsanstalt för föreståndarinna och lärarinna vid godkänd sjuksköterskeskola;

nr 34, med förslag till lag om antalet statsdepartementet och statsråd utan departement;

nr 35, angående anslag till Avlöningar till statsråden utan departement m. m.; samt

nr 37, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer.

Justerades protokollen för den 27 och den 29 nästlidne januari.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 9 med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 30, angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

Herr **Andersson, Karl**: Herr talman! Med anledning av förevarande proposition nr 30 ber jag att få anföra några synpunkter. Det är inte så mycket om innehållet i själva propositionen, som jag tänker yttra mig, utan mera om det dagsläge, ja, jag skulle kunna säga det nödläge som föreligger i det län jag här i kammaren representerar.

Jag vill dock först med några ord beröra propositionen. Det är med tillfredsställelse jag har tagit del av propositionens förslag beträffande nya grunder för utanordnande av statsbidrag till kommunerna för deras utgifter för avhjälpande av arbetslöshet. Dessa nya grunder äro ägnade att väsentligt underlätta arbetet framför allt för de hårt skattetyngda kommuner, som på grund av sedan länge rådande arbetslöshet nu ha mycket stora ekonomiska svårigheter. Beträffande grunderna för statsbidraget har jag alltså endast att med nöje och tacksamhet notera det förslag som här föreligger.

Det är endast på en punkt, nämligen beträffande statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten, som det förefaller mig att propositionen är litet dunkel och

Kungl. proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

Kungl. proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. (Forts.)

oklar. Det framgår av propositionen, att statsbidrag utgår till dylika arbeten dels i form av ett engångsbidrag och dels i form av bidrag till kommunens utgifter för ränta och amortering på de belopp, kommunen tillskjutit till arbetsföretag, detta senare dock begränsat till ett eller annat år, beroende på om arbetslösheten fortfar. Därvidlag synes det vara mycket oklart, huruvida kommunen i fortsättningen kan erhålla bidrag till dessa kostnader under någon längre tid. Dessa lånekostnader kunna ju i vissa fall uppgå till rätt stora belopp. Det förefaller mig, som om någon hänsyn borde tagas, utom till den föreliggande arbetslösheten, även till uttaxeringen i en sådan kommun. Om en kommun har haft stor arbetslöshet men denna plötsligt har upphört, kan det nämligen förhålla sig så, att kommunen haft så stora kostnader, att den även framdeles måste dragas med en ganska hög utdebitering. Den kan ha iklätt sig stora skulder eller andra omkostnader, och dessutom inträffar det som regel, att efter en sådan arbetslöshetsperiod skatteunderlaget sjunker ganska kraftigt. Dessa förhållanden släpa efter; åtminstone under två å tre år framåt göra de sina verkningar gällande, och ett väsentligt nedsatt skatteunderlag kan således försämra kommunens ekonomiska ställning även sedan arbetslösheten upphört. Jag skulle för min del anse det önskvärt, om man kunde få ett sådant förtydligande på den punkten, att hänsyn även toges till kommunens samlade utdebitering.

Beträffande de fullmakter, som propositionen synes vilja lämna arbetsmarknadscommissionen, måste man kanske ställa sig litet tveksam. Det kan sägas, att commissionen redan har dessa fullmakter, men jag uppfattar det dock så, att i och med att denna proposition antages, så överlämnar riksdagen väsentliga fullmakter åt arbetsmarknadscommissionen. Med hänsyn till de erfarenheter, som hittills gjorts beträffande arbetsmarknadscommissionen och dess verksamhet, förefaller det i varje fall litet tvivelaktigt, om riksdagen bör lämna dessa vittgående fullmakter. Jag har för min del fått det intrycket att arbetsmarknadscommissionen hittills ansett det vara mera angeläget att skapa ett perfekt ämbetsverk än att igångsätta arbeten för att hjälpa nödställda arbetslösa.

Jag kommer härmed in på förhållandena i Bohuslän, som jag ber att här få något närmare beröra. Vid årsskiftet fanns det inom länet — Göteborgs stad undantagen; den räknar jag som en enhet för sig — 2,524 hjälpsökande arbetslösa. Av dessa voro 1,501 föremål för statlig hjälpverksamhet, under det att 1,023 voro ohjälpta. Under januari månad har antalet arbetslösa ytterligare ökats. Det är sålunda inom Bohuslän endast 59 procent av de anmälda arbetslösa, som blivit hjälpta, under det att procenten hjälpta på andra håll i landet exempelvis i Stockholms stad under motsvarande månad är 85, i Göteborg 89 och i Västernorrlands län 68. Det är egentligen inom dessa fyra områden, som man kan tala om egentlig arbetslöshet i större utsträckning, och det är att märka att Bohuslän har haft sin arbetslöshet synnerligen länge. Mer än hälften av dessa 2,500 arbetslösa tillhöra stenindustrien. De ha i många fall varit arbetslösa under ett tiotal år och ha således inga som helst resurser att falla tillbaka på, och ändock få vi konstatera, att en så stor del av de anmälda nu vid årsskiftet fingo gå ohjälpta.

För att ytterligare belysa situationen vill jag nämna några siffror från ett par kommuner.

Tossene kommun hade vid årsskiftet 330 anmälda arbetslösa. Av dessa hade 133 beredskapsarbete, 120 dagunderstöd och 77 voro ohjälpta. Under januari månad har antalet arbetslösa i denna kommun ökats till 361. Kommunen kan icke anskaffa kontanta medel till dagunderstöd, utan måste utfärda anvisningar

Kungl. proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. (Forts.)

på understödsbeloppen, d. v. s. man får överlämna åt ortens handlande att finansiera understödsverksamheten, så länge nu detta kan gå.

Kville kommun hade vid årsskiftet 110 arbetslösa, vilken siffra under januari månad ökades till 123. Av dessa hade 66 arbete; alla de övriga voro ohjälpta. Kommunen har icke någon kontantunderstödsverksamhet. Kommunen förklarar, att den inte har någon möjlighet att lämna hjälp, därför att kommunen helt enkelt saknar pengar. Ledamöterna i kommunalnämnden ha fått ingå personlig borgen för att skaffa ett lån på 12,000 kronor för bestridande av kommunens löpande utgifter. Kommunen har inga inkomster att räkna med förr än första uppbörden kommer i februari månad, och den uppbörden ger sannerligen inte mycket i en sådan kommun, som dessutom har en mängd utgifter för andra ändamål, som måste tillgodoses.

Sådant är läget i en hel rad kommuner. Jag skulle kunna räkna upp den ena efter den andra, men jag skall inte trötta med flera exempel. Jag tror det anförda kan vara nog. Det är att märka, att det inom de områden, jag talar om, finns arbetsprojekt, som vänta på att igångsättas, och löfte om arbete har lämnats, men folket går och väntar; arbetena ha icke kommit i gång, och det är klart att dessa människor icke kunna leva bara på löften, utan också måste ha arbete eller understöd.

Härvid är det en sak, som jag särskilt vill fästa uppmärksamheten på, och det är svårigheterna för kommunerna att skaffa rörelsekapital. Det är ju alldeles särskilt svårt i dylika skattetyngda kommuner. Någon fri lånerätt finns inte, och för övrigt kan lånerätt till löpande utgifter inte ifrågakomma. Men även om en kommun i dessa dagar får rätt att taga upp lån, så har det visat sig vara synnerligen svårt att hos något penninginstitut här i landet få ett sådant lån. Det är knappheten på penningar, som i ett sådant fall gör sig alldeles särskilt gällande och som drabbar dessa kommuner ytterligt hårt. Det har sagts mig, att dessa kommuner, som jag här talar om, ha för bedrivande av understödsverksamhet fått löfte om 20 procent i förskott från arbetsmarknadscommissionen, men det är ju alldeles tydligt, att ett sådant förskott av 20 procent är fullständigt otillräckligt. Det räcker inte att lösa de ekonomiska problemen; det kan icke avhjälpa svårigheten att skaffa kommunen rörelsekapital. På den punkten måste ovillkorligen staten lämna en högre bidragsprocent, så att kommunerna kunna få det statliga bidrag, som är oundgängligen nödvändigt för att de skola kunna bereda de arbetslösa åtminstone dagunderstöd.

Jag skulle dessutom vilja nämna en sak, som hör samman med arbetsanskaffningen och sålunda med arbetsmarknadscommissionens åtgärder, när det gäller att bereda arbete åt de arbetslösa. Det är den av commissionen påbjudna så kallade skiftningen. Det är något ganska nytt, som kanske inte alla här ha uppmärksammat. Det har utgått cirkulär från arbetsmarknadscommissionen till arbetslöshetskommittéerna, att de arbetslösa, som äro anställda i beredskapsarbeten, skola tura om i arbetet, skola skifta med två månaders mellanrum eller något liknande. Detta kan se ganska bra ut i teorien och på papperet, och om det kunde tillämpas så, som anges i commissionens cirkulär, skulle det kanske inte vara så mycket att anmärka mot det. Jag tror också att de arbetslösa då skulle anse, att anordningen kunde accepteras. Men det blir en helt annan sak, när den skall omsättas i praktiken på arbetsplatsen och i det levande livet. Då uppstå en mängd olägenheter, och förfarandet kommer också att mötas med synnerligen stort missnöje och missstroende från de arbetslösas sida. Jag skall bara försöka med några korta exempel belysa, hur denna skiftning kan verka.

Kunql. proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. (Forts.)

Det finns t. ex. arbetslösa vid ett beredskapsarbete på annan ort än hemorten. För att ta ett konkret exempel kan jag nämna arbetena vid Malö strömmar; det är ju en känd arbetsplats. Där har pågått arbete i många år. Arbetslösa, som ha haft beredskapsarbete där under många år, ha i vissa fall flyttat dit sin familj för att lättare lösa hushållsfrågan och få det litet bättre ordnat för sig. De ha lämnat sin bostad i hemorten, skaffat sig bostad på arbetsplatsen och flyttat dit sin familj. Nu få de order att lämna arbetsplatsen för att bereda plats åt en annan arbetslös. Vart skall familjen taga vägen? Hur skall denne person, som blir avkopplad från arbetet och icke har bostad på annat håll, ställa sig? Det uppstår väldiga svårigheter.

Ett annat exempel: vi tänka oss ett arbetslag som har påbörjat arbetet vid en bergskärning för en väg eller en vattenledning. Arbetet har ju sina svårigheter. Bergskärningen är mycket låg och erbjuder besvärligheter, och det får göras en del förarbeten. Detta drar ned inkomsten, men efter ett par månader har laget arbetat sig in i bergskärningen, fått någorlunda höjd på schaktet, lagt ut spår och fått andra arbetsattiraljer i ordning. Då har laget utsikt att kunna förtjäna någonting, men då kommer ukasen: »Väck härifrån; vi skola ha in andra mannar i den skärningen!» Man förstår ju, hur detta skall verka ute på arbetsplatserna. Jag förstår verkligen inte, hur det skall kunna genomföras, framför allt inom byggnadsföretag, om ackordspris skola tillämpas, och att det kommer att väcka synnerligen mycket missnöje bland arbetarna, är påtagligt.

Jag tycker detta är så pass anmärkningsvärt, att arbetsmarknadskommissionen borde förstå, att det nog inte i praktiken går att tillämpa dylika bestämmelser. Skall det vara nödvändigt att ransonera arbetstillfällena för de arbetslösa, så får det nog tänkas ut andra linjer, som inte medföra så stora olägenheter som denna skiftning.

Till sist, herr talman, vill jag bara uttala den förhoppningen, att den trängande nöd, som nu i Bohuslän liksom på andra håll i landet gör sig alldeles särskilt svårt gällande på grund av långvarig arbetslöshet, dyrtid och inte minst den hårda vintern, måtte omedelbart avhjälpas och att arbete måtte beredas de arbetslösa.

Efter dessa ord, herr talman, har jag icke något annat yrkande än om remiss till utskottet.

Herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag skall tillåta mig att knyta några reflexioner till det anförande, som här har hållits av herr Andersson.

Den första fråga, herr Andersson tog upp, gällde huruvida man kan vänta sig någon utsträckning av den tid, under vilken staten till stor del övertar ansvaret för betalningen av räntor och amorteringar på lån som äro upptagna för arbetslöshetsarbeten. Jag är icke beredd att utan vidare svara på den frågan. Det är kanske inte uteslutet, att det kan tänkas fall, där man i en föreliggande situation får taga upp saken till prövning, men att skriva några generella regler, som skulle möjliggöra för kommunerna att även efter arbetslöshetens upphörande erhålla statsbidrag till räntor och amorteringar, är med fullkomlig visshet uteslutet, med den läggning som hela arbetsplanen för närvarande har. Jag förstår mycket väl att det blir en mycket stor praktisk skillnad mellan en kommun som har låt mig säga 10 miljoner skattekröner att falla tillbaka på och en som har 1,000 skattekröner, även när själva arbetslöshetsläget inte längre är allvarligt, men jag tror ändå, att det inte finns någon anledning att för närvarande närmare diskutera den saken.

Det finns icke för mig det ringaste tvivel om att det system för bidragen,

Kungl. proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. (Forts.)

som nu är föreslaget, för de arbetslöshetsstyngda och skattetyngda kommunerna är ojämförligt mycket bättre än det system, som tillämpades under den förra krisen. Att man har övergått till ett nytt system, beror just därpå, att erfarenheterna från den förra krisen visade, att det finns kommuner, vilkas ekonomi på grund av det systemet blivit så undergrävd, att nästan varje försök att draga dit ny industri eller få folk att investera pengar i företag där varit hopplösa. I Bohuslän har man som bekant — jag skulle tro även i herr Anderssons egen hemkommun — under de värsta åren ibland haft en skattetyngning på mellan 10 och 18 kronor per skattekrona ensamt för arbetslösheten, under det att det nya systemet begränsar denna utgift till ett maximum av 1.50 per skattekrona. Redan genom detta påpekande är det ju uppenbart, att de svårigheter, som kunna uppstå för kommunerna efter det nya systemet, bli av ytterst obetydlig storleksordning, jämfört med de svårigheter, som uppstodo efter det gamla systemet, även när kommunerna fingo statsbidrag ända upp till 95 procent av kostnaderna både för understöd och arbetslöshetsarbeten. Jag vill inte heller påstå, att jag har någon lust att för dagen diskutera frågan om fullmakterna åt arbetsmarknadskommissionen. Dessa fullmakter äro emellertid motiverade av att hela läget nu är annorlunda än under den förra krisen. Under den förra krisen hade man en över landet nästan jämnt spridd arbetslöshet med tyngdpunkten visserligen förlagd till vissa delar, framför allt till Västernorrlands län, Bohuslän, Blekinge och Norrbotten. För närvarande ha vi en kvardröjande arbetslöshet inom stenindustrien i Bohuslän, men eljest är arbetslöshetsläget så olikartat mot under förra krisen, att man icke utan vidare kan tillämpa samma metoder som då. Arbetsmarknadskommissionen har inte blott att sörja för igångsättandet av arbeten, utan den skall också sörja för att så mycken arbetskraft som möjligt utbildas för de delar av vårt näringsliv, där det för närvarande råder brist på arbetare. Det är klart, att på det sättet uppstår ett slags puzzle, om man så får säga, där bitarna äro ganska svåra att foga ihop. Men jag tror, att man på den punkten måste ha en smula tålamod och se, hur man skall kunna behärska utvecklingen. Man har att överväga en sådan fråga som omskolningsproblemet, vilket åtminstone vid vissa tidpunkter har varit av mycket betydande omfattning och som inte alls på samma sätt förelåg under den förra krisen, då arbetslösheten var utbredd ganska jämnt över alla fack och yrken och över hela landet. Dessutom föreligger hela frågan om arbetsförmedlingens effektivisering, som är ett led i arbetsmarknadens reglering — man kallar det ju mera avsiktligt för anslag till arbetsmarknadens reglering i stället för anslag till arbetslöshetens bekämpande eller blott till beredskapsarbeten och dylikt. Det är vad jag för närvarande är beredd att yttra på denna punkt.

Frågan om tillgodoseendet av hjälpbehovet är naturligtvis av mycket stor vikt. Då herr Andersson klagar över att man i Stockholm och Göteborg har en hjälpprocent på 85 respektive 89, under det att man i Bohuslän har en hjälpprocent, som är endast något över 50, är det för mig icke möjligt att på rak arm svara på mot vem anmärkningen skall riktas, om det nu var en anmärkning. I Stockholm och Göteborg utgår den nuvarande arbetslöshets hjälpen inte helt, men nästan helt, i form av kontantunderstöd. Det betyder, att arbetslöshetskommittéerna i Stockholm och Göteborg hos arbetsmarknadskommissionen begärt att få lämna kontantunderstöd till ett mycket stort antal personer. I Stockholm är det för närvarande 3,000 och i Göteborg icke mindre än 5,100. Det är en form för arbetslöshetshjälp, som, det vågar jag försäkra, varken arbetsmarknadskommissionen eller jag anser vara lämplig. Den måste emellertid tillgripas, såsom det står i propositionen, under ett övergångsstadium, till

Kungl. proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. (Forts.)

dess arbeten hunnit anordnas. Om nu hjälpprocenten i Bohuslän är mycket lägre än i de nämnda städerna, beror det otvivelaktigt därpå, att kommunerna icke ha gjort framställning om att få ge kontantunderstöd åt ett större antal av dem, vilka de inte ha kunnat bereda arbete. Jag har visserligen inte siffrorna tillgängliga, men jag vet, att det förhåller sig så, att det antal arbetslösa, som fått hjälp på arbetslinjen, är relativt mycket större i de bohuslänska kommunerna än i Stockholm och Göteborg. Hela skillnaden i avseende på hjälpprocenten hänför sig följaktligen till det förhållandet, att man i Stockholm och Göteborg lämnar kontantunderstöd i större utsträckning än i Bohuslän. Jag är ganska förvissad om att hade kommunerna själva begärt att, i avvaktan på att arbete kunde beredas de arbetslösa, få rätt att ge kontantunderstöd åt ett större antal, så hade de fått det. Jag är sålunda närmast benägen att tro, att det är kommunerna, som av det ena eller andra skälet icke ha begärt understöd åt tillräckligt många, och att de klagomål, som jag ju vet för närvarande riktas från många bohuslänska kommuners sida, i icke ringa mån falla tillbaka på dem själva. Jag vill säga detta, därför att det ju är onödigt att lasta arbetsmarknadskommissionen för brister och fel, som den inte bär ansvaret för, och låta den få skulden för att allt inte skötes så, som man skulle önska då orsaken därtill faktiskt ligger på annat håll.

I fråga om igångsättandet av arbeten tillåter jag mig att meddela några fakta om ett speciellt arbete. Det gäller ett stort vägarbete i Bohuslän, nämligen Gravarne—Delen. Där om fattade arbetsmarknadskommissionen principbeslut den 21 november. Det expedierades till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samma dag. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen överlämnade ärendet till vägingenjören, som expedierade arbetsplanen den 3 december förra året. Vissa förbindelser måste infordras från vägdistriktet, innan arbetet kunde sättas i gång. Dessa förbindelser kommo den 30 december. Det var alltså nära en månad, i varje fall över tre veckor, som vägdistriktet, det distrikt för vars räkning arbetet skulle utföras, tog på sig, innan man lämnade de förbindelser, som voro nödvändiga. Från Göteborg blev ärendet icke expedierat, förefaller det — detta datum är icke fullt säkert — förrän den 17 januari till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Därifrån har ärendet expedierats till arbetsmarknadskommissionen, hos vilken framställningen ligger sedan den 27 januari. Ännu så länge lär det icke vara möjligt att tala om något dröjsmål i arbetsmarknadskommissionen. Det är på andra håll och icke minst på de myndigheter, som ligga mycket närmare Bohuslän, rent geografiskt i varje fall, än arbetsmarknadskommissionen, som ansvaret för dröjsmålet i själva verket vilar.

Jag har ansett mig böra klargöra detta inte bara på grund av herr Anderssons anförande här i dag, utan även på grund av uttalanden på konferenser av kommunalmän nere i Bohuslän, som jag läst om i tidningarna och där dessa ting ha diskuterats på ett sätt, som vittnar om att man icke har kännedom om tillräckligt många fakta i de olika målen.

Jag kommer så till frågan om förskotten till kommunerna.

Det har nu upplysts och jag har också sett i tidningarna, att man i Tossene har ansett sig behöva ordna saken på det sättet, att ortens handlande förskottsvis finansierat arbetslöshetshjälpen. Jag vill till detta säga, att arbetsmarknadskommissionen även i detta fall torde vara mycket oskyldig, lika väl som när kommunalmän i Kville anse sig behöva gå i personlig borgen för, såsom det uppgavs, 12,000 kronor för att skaffa pengar till de löpande utgifterna — om det nämligen gällde löpande utgifter för arbetslösheten. Det har skickats ut ett cirkulär i januari månad till kommunerna från arbetsmarknadskommissionen, i vilket det står: »Tydligt är att det för hårt skattetyngda kommuner

Kungl. proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. (Forts.)

kan ställa sig mycket svårt att finansiera erforderlig arbetslöshetshjälp i väntan på statsbidragets reglering först efter årets utgång, om under året till deras förfogande icke ställdes andra statsmedel än ovan nämnda grundbidrag» — d. v. s. med 20 procent. »Kommissionen är därför beredd att i de fall, då en kommuns förhållanden tyda på ett avsevärt större slutligt bidrag än 20 procent, på ansökan bevilja kommunen förskott för verksamheten.»

Jag tillåter mig att i anslutning härtill anföra ett exempel; jag medger att det är abstrakt, men jag tror att det är ganska klagörande för hur det kan gå till. Jag föreställer mig, att det i Bohuslän finns en kommun med 100 arbetslösa. De ha ett genomsnittligt understöd av t. ex. 1 krona 50 öre per person. Det är ju hållet i underkant, men det spelar ingen roll, vilken siffra man nämner. Kommunen har således härför en utgift av 150 kronor om dagen. Om denna understödspost skulle behöva utbetalas under ett år, betyder det, att kommunen för arbetslöshetshjälp har en utgift av ungefär 45,000 kronor eller antagligen något mera. Om jag nu föreställer mig, att kommunen har 10,000 skattekronor — det är rätt högt tilltaget, ty det är inte så många av de fattiga Bohuskommunerna, som ha så många skattekronor — blir årskostnaden för denna form af arbetslöshetshjälp 4 kronor 50 öre per skattekrona. När det nu är klart, att kommunens samlade kostnad för all dess arbetslöshetsverksamhet för ett år icke skall överstiga 1 krona 50 öre per skattekrona, kan det ju inte finnas det ringaste hinder för arbetsmarknadskommissionen att i ett sådant tänkt fall bevilja mer än 20 procent, d. v. s. 9,000 kronor, på detta beräknade belopp. Den kan mycket väl bevilja, låt mig säga, 25,000 kronor i förskott utan att kommissionen behöver riskera att t. ex. få kräva någonting tillbaka av kommunen. Sådana förskott kunna begäras. Det är fullkomligt överflödigt, att handlandena finansiera dessa utgifter eller att kommunalmännen gå i borgen på växlar eller tillfälliga lån. Det är åtminstone min övertygelse.

Jag vill endast tillägga, att jag i och för sig alls inte har någonting emot, att man håller konferenser, där man talar om sin nöd och sina svårigheter, men det finns ju postgång, och om man inte, vilket jag inte särskilt tillråder, vill fara upp till Stockholm, kan man verkligen skriva och fråga, om kommissionen inte vill betala mer än 20 procent i förskott. Jag är övertygad om att så fort en kommun visar, att saken inte kan ordnas på annat sätt, lämnar kommissionen det nödiga förskottet.

Jag tror alltså, att den debatt, som vi ha inlett här i dag, såtillvida är tveeggad för Bohusläns del och kanske för många andra landsändars del, som den tyder på en brist på företagsamhet hos de kommuner, vilka här uppträda såsom de egentligen klagande.

Jag har velat säga detta, därför att det efter min uppfattning vore ganska farligt, om det skulle uppstå den föreställningen i nödtvungna och arbetslöshetsbelastade delar av vårt land, att arbetsmarknadskommissionen inte bryr sig om, hur de ha det, och inte vill bidra till att ordna upp förhållandena för dem. Jag tror inte, att den föreställningen är befogad. När man övergår från ett system till ett annat, kan det naturligtvis uppstå gnissel, och man vet inte precis, hur det kommer att förfaras i de olika konkreta fallen. Men den försäkran, som givits, att kommunerna skola slippa betala mer än 1 krona 50 öre per skattekrona för arbetslöshetshjälp, borde, tycker jag, verka mycket lugnande även på de kommunalmän, som ha ansvaret för illa ställda kommuners finanser. Att bidragens storlek inte definitivt fixeras på förhand, såsom skedde tidigare, har ju nödvändiggjorts därav, att man måste ha en avräkning med kommunerna beträffande deras arbetslöshetskostnader under ett

Kunql. proposition ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. (Forts.)

löpande år, alltså när boksluten ligga färdiga. Man måste också veta, på hur många skattekronor — deras antal kan ju skifta från år till år — dessa arbetslöshetskostnader skola utgå, ty det inverkar ju på statsbidragets storlek. Men det faktum, att kommunerna — naturligtvis efter prövning — få alla sina kostnader för arbetslöshetshjälpen utöver 1 krona och 50 öre per skattekrona täckta, tycker jag borde vara mycket tillfredsställande för kommunerna, och det gav ju herr Andersson också sitt erkännande åt.

Beträffande antalet igångsatta arbeten har jag inte med mig några siffror, men jag förmodar, att vi under riksdagens lopp få återkomma till frågor av denna beskaffenhet. Sedan den 1 juli 1940 ha emellertid av arbetsmarknadskommissionen beviljats statsbidrag med 1,362,000 kronor för arbeten i Göteborgs och Bohus län. Där förekomma mest vägarbeten, och för dem utgår ju bidraget även av arbetslöshetsmedel efter samma grunder, som om man finge bidraget av det ordinarie anslaget på kommunikationsdepartementets huvudtitel. Därför äro dessa bidragssiffror så pass höga.

Frågan, i vilken mån man skall medge eller föreskriva skiftarbete, är jag inte beredd att för dagen diskutera. Jag tror, att det finns vissa fall, då man tills vidare bör finna sig i skiftarbeten, nämligen när man inte kan anordna arbeten i tillräckligt stor utsträckning för att sysselsätta de arbetslösa. Men i vilken utsträckning det rimligen bör ske, är jag inte beredd att taga ställning till, förrän jag har haft tillfälle att litet närmare studera frågan.

Det är endast några faktiska upplysningar beträffande det problem, den ärade talaren tog upp, som jag har velat lämna i detta sammanhang. Nu går ju ärendet till utskottsbehandling, och därunder kunna alla de bekymmer, som riksdagen kan ha i denna sak, så småningom serveras.

Herr Andersson, Karl: Herr talman! Jag vill endast säga några få ord med anledning av det anförande, som socialministern här har hållit.

Jag har ju redan i mitt förra anförande framhållit, att de åtgärder, som föreslås i den föreliggande propositionen, komma att bli avsevärt förmånligare för kommunerna än tidigare bestämmelser. Men jag vill framhålla, att vi ändå få försöka förstå de fattiga kommuner, som jag har talat om. Man kan inte göra en jämförelse mellan dessa kommuner och Stockholms stad eller Göteborgs stad, när det gäller deras möjligheter att bispringa de arbetslösa genom att lämna dagunderstöd. Vad dessa kommuner framför allt önska, liksom också deras arbetslösa, är arbete. Det är arbetslinjen, som vi vilja ha fram, och därför är det nog på det sättet, att kommunerna kanske i vissa fall äro litet återhållsamma, när det gäller kontantunderstöden. De vilja ha arbete. Och det måste herrarna förstå är naturligt i en kommun, vars hela ekonomi på grund av långvarig arbetslöshet är undergrävd. Den måste försöka skaffa sig inkomster. Det är således arbetslinjen, som för dessa hårt ansträngda kommuner och deras arbetslösa är huvudsaken.

Herr statsrådet Möller: Jag vill bara uttala min glädje över det sista yttrandet av herr Andersson, ty efter det är jag övertygad om att socialdepartementet, arbetsmarknadskommissionen, herr Andersson och Bohuskommunerna vilja precis detsamma.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades ifrågavarande kungl. proposition till statsutskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren nu avgivna yttrandena.

Föredrogos och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 18, 31, 32, 34, 35 och 37.

Herr *Björkman* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Herr *Elowsson*, Nils, erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman, mina herrar! Med kammarens benägna tillstånd ber jag att få rikta följande interpellation till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet.

*Interpellation
ang. åtgärder
för ökad
torvtäkt.*

Med anledning av de svårigheter vårt land haft i fråga om sin bränsleförsörjning såväl under närmast föregående som innevarande vinter, svårigheter som kunna förväntas bli ännu större vintern 1941—42, ifrågasätter undertecknad, om icke våra brännortvtillgångar borde genom Bränslekommissionens försorg utnyttjas i större omfattning än som hittills skett.

En förutsättning för att vi skola kunna tillgodogöra oss denna bränsletillgång redan nästa eldningssäsong är emellertid att förberedelser med det allra snaraste vidtagas för betydligt ökad torvupptagning instundande sommar. Dessa förberedelser böra för det första omfatta en inventering av bränslevärdet och torvtillgången i våra mossar, vilka äro lämpliga att bearbeta, vidare arbetsplaner för denna bearbetning — upptagande bearbetningsmetoder, förläggning och förplägnad av arbetare, beställning av behövliga maskiner och redskap, avröjandet och eventuellt utdikandet av mossarna, transportanläggningar, byggandet av torklador etc. — samt åtgärder i god tid för anställandet av arbetare, och detta på så sätt, att arbetskraft ej tages från jordbruket de tider detta har behov av densamma. Därjämte torde såväl en fördelnings- som en försäljningsplan böra göras upp, så att priset på brännortven ej kommer att överstiga självkostnaderna, under det torven med hänsyn till frakterna kan komma till användning så nära mossarna som möjligt.

Under hänvisning till ovanstående motivering ber jag att till Eder, herr statsråd, få framställa en värdsam förfrågan,

om Ni har för avsikt att vidtaga åtgärder för ökad torvtäkt instundande sommar och om dessa åtgärder kunna förväntas bli vidtagna så tidigt, att torvupptagningen kan påbörjas så snart väderleken medger detta.

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 1, angående regleringen för budgetåret 1941/42 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till hov- och slottsstaterna;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till ändringsarbeten i fastigheten nr 4 i kvarteret Kungl. Trädgården i Stockholm;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till vattenkraftslänefonden; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor;

Första kammarens protokoll 1941. Nr 6.

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m. dels ock i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1932 (nr 245) angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att biträda ackordsuppgörelser i fråga om kronans fordringar för försålda kronoegendomar.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.53 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 4 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 38, angående förstärkning av fjärde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt
nr 39, angående omläggning av systemet för de värnpliktigas rullföring och redovisning m. m.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Ohlin* för tiden den 6—den 12 innevarande månad.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med hänvisning till bifogade läkarintyg får jag härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under dagarna 3 till och med 8 innevarande månad.

Stockholm den 4 februari 1941.

Karl Karlsson.

Riksdagsman *K. Aug. Karlsson*, Stockholm, är på grund av akut gastroenterit oförmögen att infinna sig till riksdagens arbete under veckan 3—8 febr. 1941, varder härmed intygat.

Stockholm den 3 februari 1941.

J. Tillgren,

leg. läk., med. dr, prof.

Till riksdagens första kammare.

Åberopande vidfogade läkarintyg får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsarbetet fr. o. m. den 4 t. o. m. den 18 dennes.

Norrköping den 3 februari 1941.

C. A. Härdin.

Att riksdagsman *Carl Alger Härdin* på grund av sjukdom (lymfogranulomatosis) är förhindrad deltaga i riksdagsarbetet under tiden 4 februari—18 februari 1941 intygats.

Norrköping den 3 februari 1941.

G. Renck,

leg. läk.

De begärda ledigheterna beviljades.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 18, angående överlåtelse på Växjö stad av Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätt till läroverksbyggnaden i Växjö.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 31, angående översten i Hallands regemente, överstelöjtnanten vid regementet N. G. K. Bildts tjänstepensionsförmåner; och

nr 32, angående delaktighet i statens pensionsanstalt för föreståndarinna och lärarinna vid godkänd sjuksköterskeskola.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 34, med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 35, angående anslag till Avlöningar till statsråden utan departement m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 37, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Björkman* m. fl. väckta motionen, nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 1 och 12—14, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, bevillningsutskottets betänkande nr 1 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 3—5.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 38 och 39 blevo desamma på begäran bordlagda.

Herr *Linderot* väckte en motion, nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Herr statsrådet *Andersson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 36, angående vissa ändringar beträffande villkoren för erhållande av egnahemsån från statens vattenfallsverk.

Den kungl. propositionen föredrogs och blev därvid på begäran bordlagd.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial nr 15, i anledning av remiss från första kammaren av en motion.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.07 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
